

Dorpszorg Midden-Drenthe

DORPENOVERLEG
MIDDEN-DRENTHE

Welzijnswerk
Midden-Drenthe

Alfa - college

Lectoraat Duurzame innovatie in de regionale kenniseconomie
Professorship Sustainable innovation in the regional knowledge economy

G E M E E N T E
MIDDEN-DRENTHE

‘Dorpen centraal met bewoners in het middelpunt’

Beilen, september 2014

Inhoud

1.	Zorg in de dorpen van Midden-Drenthe	1
2.	Partners.....	2
2.1	Bewoners – Dorpsbelangen-Dorpenoverleg	2
2.2	Welzijnswerk Midden-Drenthe	2
2.3	Gemeente Midden-Drenthe	2
2.4	Lectoraat Duurzame innovatie in de Regionale Kenniseconomie	3
3.	Probleemstelling.....	3
3.1	Kernvraag.....	3
3.2	Beoogde innovaties.....	3
3.3	Onderwijsontwikkeling.....	4
4.	Projectactiviteiten	4
4.1	Bewustwording en activering	4
4.4	Uitvoering en implementatie:.....	6
4.5	Afronding, evaluatie en beschrijving.....	6
5.	Resultaat project Dorpszorg.....	7
6.	Projectorganisatie.....	7
7.	Planning.....	8
8.	Begroting.....	8

1. Zorg in de dorpen van Midden-Drenthe

Het Drentse platteland staat door een aantal ontwikkelingen op nationaal en regionaal gebied onder druk. Door schaalvergroting zijn op het platteland voor de bewoners minder voorzieningen en diensten beschikbaar. Demografische ontwikkelingen als bevolkingskrimp, dubbele vergrijzing en ontgroening leiden aan de ene kant tot het sluiten van voorzieningen zoals scholen en winkels, en aan de andere kant tot een toenemende vraag naar zorgvoorzieningen.

Door een aantal **algemene trends** en door de decentralisaties van overheidstaken naar de gemeentes verandert het denken over de zorg.

Gevolgen van de veranderingen zijn:

- er zal minder professionele zorg beschikbaar zijn;
- er zal minder intramurale zorg beschikbaar zijn;
- er zal meer zorg in de eigen woning bij bewoners thuis geleverd moeten worden;
- de burger krijgt meer verantwoordelijkheid; er zal meer verwacht worden van de vrijwillige hulp van familie, buren en netwerken van de burger.
- er worden andere competenties van de beroepskrachten verwacht.

De gevolgen voor het **platteland**:

- vergrijzing betekent op langere termijn meer ouderen met een zorgvraag;
- de voorzieningen en diensten kunnen voor niet-mobiele burgers moeilijk bereikbaar zijn;
- burgers met een zorgvraag zullen voor het dagelijks functioneren meer afhankelijk worden van vrijwillige hulp en ondersteuning. De veronderstelling is dat die vrijwillige hulp door familie, buren en netwerken van de bewoners geleverd gaat worden.

Door bovengenoemde ontwikkelingen ontstaan in de **dorpen van Midden-Drenthe** met name vragen hoe zorg in het dorp gerealiseerd kan blijven en hoe formele en informele zorg kunnen samenwerken, zodat bewoners met een zorgvraag op het gebied van welzijn, wonen en zorg langer in het dorp/streek kunnen blijven wonen.

Het Dorpenoverleg Midden-Drenthe, de gemeente Midden-Drenthe, het dubbel lectoraat 'Duurzame innovatie van de regionale kenniseconomie' van Stenden Hogeschool/Alfa-college en Welzijnswerk Midden-Drenthe werken samen met bewoners in het project **Dorpszorg**, dat in dit projectplan beschreven wordt. De deelnemende partijen zien kansen om rond dit thema 'Dorpszorg', elkaar te ondersteunen, te stimuleren, om vernieuwingen te initiëren en om innovaties in gang te zetten. Hierdoor wordt met bewoners de leefbaarheid verbeterd en er wordt gezamenlijk een betere toegang tot (zorg-)voorzieningen in de eigen woonomgeving gerealiseerd.

Welzijnswerk Midden-Drenthe (de welzijnsorganisatie in de gemeente) wil werken aan een optimale verbinding tussen zorg door de individuele vrijwilliger, de dorpsgemeenschap en de beroepskracht

Gemeente Midden-Drenthe is verantwoordelijk voor de uitvoering van de nieuwe WMO. De gemeente zoekt een verantwoorde balans tussen eigen verantwoordelijkheid, hulp door mantelzorgers en vrijwilligers en professionele inzet.

Het **lectoraat** van Stenden/Alfa is geïnteresseerd in de veranderende relatie tussen formele en informele zorg en de invloed hiervan op de competenties van de beroepskracht waardoor nieuwe leervragen voor de opleiding worden gegenereerd.

De vraag naar zorg verandert snel. De ontwikkelingen vragen van beroepskrachten in de ouderenzorg – en dienstverlening flexibiliteit en een andere houding.

2. Partners

2.1 Bewoners – Dorpsbelangen-Dorpenoverleg

“Dorpen centraal met bewoners is het middelpunt” is een project van onder meer de Gemeente Midden-Drenthe, het Dorpenoverleg (DOM) en Welzijnswerk Midden-Drenthe. In dit project komen verschillende thema’s aan de orde die te maken hebben met ontgroening en vergrijzing. Leidend hierin is de samenwerking tussen bewonersorganisaties, instellingen en gemeente. Dorpszorg is een belangrijk thema in dit project.

Bij dorpsprojecten is het belangrijk om het eigenaarschap van het initiatief goed in de gaten te houden. Externe partijen zijn nodig bij vraagstukken van krimp en zorg, en die partijen mogen ook kritische vragen stellen. Maar uiteindelijk moet de gemeenschap zelf beslissen hoe ze haar toekomst wil inrichten.

Bewoners zullen –daartoe uitgedaagd door de omstandigheden- zelf aangeven of ze bezig gaan met het thema Dorpszorg. Een vereniging Dorpsbelangen zal veelal de initiatieven hiertoe bevorderen, faciliteren en coördineren. Het Dorpenoverleg Midden-Drenthe (met 20 aangesloten dorpen) is een platform dat inhoud geeft aan het gezegde “samen zijn we sterk”. Deze vereniging faciliteert vernieuwende, dorpsoverschrijdende projecten. Het DOM zal initiatieven in het kader van Dorpszorg zo veel mogelijk ondersteunen en aan alle leden-dorpen bekend maken. Dorpsinitiatieven zullen mede door het DOM verbonden worden zodat dorpen van elkaars initiatieven kunnen leren.

2.2 Welzijnswerk Midden-Drenthe

Welzijnswerk Midden-Drenthe is een instelling voor maatschappelijke dienstverlening en samenlevingsopbouw. Welzijnswerk Midden-Drenthe werkt voor en met inwoners, pro-actief en vraaggericht, professioneel en samen met (het netwerk van) vrijwilligers en mantelzorgers. De organisatie richt zich op het individu en op de gemeenschap, maatschappelijke deelname en zelfredzaamheid en op eigen kracht van inwoners en organisaties en het wederkerigheidsprincipe. Welzijnswerk Midden-Drenthe werkt vanuit Dorpenteams, met daarin ouderenwerkers, jongerenwerkers en opbouwwerkers. Beroepskrachten zijn aanwezig in de dorpen, zijn bekend en vertrouwd bij de bewoners en de beroepskrachten kennen de netwerken (ook de informele) in de dorpen. De welzijnswerkers kunnen de dorpen optimaal adviseren en ondersteunen in het project Dorpszorg. Zij kennen diverse methodieken om de verschillende fases van het project goed te laten verlopen.

2.3 Gemeente Midden-Drenthe

De Gemeente Midden-Drenthe heeft in het coalitieakkoord 2014 aangegeven initiatieven vanuit de dorpen ten aanzien van Zorg en Welzijn sterk te willen ondersteunen:

“We sluiten in ons lokale beleid zoveel mogelijk bij die bewonersinitiatieven aan. Dat doen we open: iedereen mag zien wat er gebeurt en wat we daar als samenleving en overheid voor doen. We zijn een gemeente met een stevige sociale infrastructuur: er bestaan al veel groepen mensen die zich in hun straat, wijk of dorp georganiseerd hebben. We maken daar dankbaar gebruik van; dit vormt de basis waarop we voortbouwen. () Inwoners die zich zelf niet volledig kunnen redden, krijgen begeleiding in het zoeken van de juiste ondersteuning. Die ondersteuning zal eerst en vooral uit de eigen, directe leefomgeving komen. We sluiten daarbij zoveel mogelijk bij bestaande, goed functionerende netwerken aan. () We stimuleren initiatieven van inwoners en zijn bereid mee te werken aan pilots om daarmee te experimenteren; we stellen voor deze initiatieven een fonds in. We gaan door met de aanpak van “Dorpen centraal met bewoners in het middelpunt”. Daarbij sluiten we aan bij de wensen en mogelijkheden van de dorpen en wijken. We houden rekening met de ontwikkelingen in de bevolkingssamenstelling en met de verschillende behoeften, omstandigheden en achtergronden van de inwoners “

De Gemeente is minder bepalend en meer faciliterend. Ze geeft ruimte aan ook onorthodoxe bewonersinitiatieven en ruimte om te experimenteren.

2.4 Lectoraat Duurzame innovatie in de Regionale Kenniseconomie

Het lectoraat Duurzame Innovatie in de Regionale Kenniseconomie (met als lector Dr. Ineke Delies) is verbonden aan zowel het Alfa-college als Stenden Hogeschool en wordt dan ook een dubbellectoraat MBO-HBO genoemd. Het lectoraat richt zich op innovatievraagstukken in de regio, waarbij een belangrijk kernelement is om multidisciplinair (burgers, dorpsbelangen, Welzijnswerk Midden-Drenthe, gemeente Midden-Drenthe, lectoraat) naar vraagstukken te kijken. Dit betekent dat vanuit verschillende invalshoeken een vraag wordt benaderd, bijvoorbeeld vanuit techniek en zorg, of zorg en welzijn. Door een multi-level aanpak (MBO-HBO) wordt zowel daadkracht en doen als een onderzoekende houding ingevlogen. Met werkveldpartners werkt het onderwijs op deze wijze in co-makership aan vraagstukken, waarbij gelijkwaardigheid en het gezamenlijk willen leren en ontwikkelen belangrijke uitgangspunten zijn. Het leren van elkaar in netwerkverband is een speerpunt in de onderzoeksagenda van het lectoraat.

3. Probleemstelling

3.1 Kernvraag

Hoe kunnen bewoners, Dorpenoverleg, Welzijnswerk, Gemeente, Lectoraat Alfa-college/Stenden Hogeschool en andere partijen de zorg in kleine dorpen op een goede manier in gezamenlijkheid organiseren door het ontwikkelen van ‘dorpszorg’: nieuwe effectieve vormen en verbindingen tussen formele (professionele zorg) en informele zorg (zorg door familie, burens, bekenden) voor mensen met een zorgvraag.

3.2 Beoogde vernieuwingen

Uitgangspunten voor de interventies zijn:

- ontwikkeling vanuit de vraag van de dorpsgemeenschappen;
- betrokkenheid van de burgers;
- stimuleren en ontwikkelen van samenwerking tussen partijen (werkveld – onderwijs);
- het leveren van maatwerk: ieder dorp op z’n eigen manier en in z’n eigen tempo;

- het uitgaan van de dynamiek en ontwikkeling in het dorp en het inspelen op initiatieven die zich voordoen;
- het zoeken naar de veranderende rol van de beroepskracht (onderwijs – werkveld);
- het zoeken naar de verbinding tussen formele en informele zorg en naar de mogelijkheden voor vernieuwing.

(- in een later stadium: ontwikkeling van een aanpak op schaal voor de drie grote kernen van de gemeente Midden-Drenthe; Beilen, Smilde en Westerbork.)

3.3 Onderwijsontwikkeling

Doelen/interventies zijn gericht op:

- Kennis en kennisoverdracht:
 - Hoe kunnen bewoners en beroepskrachten van elkaar leren?
- Welke kennis hebben beroepskrachten door veranderende beroepsinhoud nodig?
- Rollen, taken en verantwoordelijkheden:
 - Welke rol heeft de welzijnswerker als verbindende beroepskracht in dit traject: op het niveau van individuele zorg en op het niveau van een dorpsgemeenschap?
 - Wat is de rol van sociale netwerken in de dorpsgemeenschap?
- Draagkracht en draaglast:
 - Betekenis van verschuiving van formele naar informele zorg: hoe krijgen we een dorp mee? (Formele zorg is zorg door zorg-professionals; informele zorg is zorg door familie, bekenden en buurtgenoten, maar soms ook door gespecialiseerde zorgvrijwilligers die niet uit de buurt komen)

4. Projectactiviteiten

4.1 Bewustwording en activering

- Dorpen informatie geven over de ontwikkelingen rond de organisatie van zorg.
- Aangeven wat dit betekent voor de bewoners en de dorpsgemeenschap.
- Welke keuzes kunnen en willen dorpen daarin maken?
- Dorpen kunnen kiezen voor deelname aan het project Dorpszorg.

Middel:

- Toelichting/presentatie op ledenvergadering Dorpenoverleg.
- Bekendmaking in lokale media.
- Presentatie in dorpen door bewoners van de dorpen zelf, door ambassadeurs vanuit andere dorpen of door beroepskrachten.

Rol betrokken partijen

- Dorpenoverleg: presenteert het project en geeft dorpen de keuze om mee te doen.
- Bewoners(-groepen) (werkgroepen, Dorpsbelang) maken een keuze.
- Welzijnswerkberoepskrachten adviseren en begeleiden waar dit nodig is.

Resultaat:

- Dorpsgemeenschappen zijn geïnformeerd over de in de context genoemde veranderingen en de betekenis daarvan voor hun dorp.
- Minimaal vier dorpen gaan op korte termijn al gericht aan de slag met een verdiepende en activerende analyse rond dorpszorg.

Zorgend vermogen van een dorp in kaart brengen/dorpsanalyse

Als een dorp kiest voor het project Dorpszorg, zal er eerst een analyse gemaakt moeten worden met de volgende aandachtspunten:

- Wat is er aan de hand in het dorp, wat ligt er aan vragen?
- Wat gebeurt er al op het gebied van formele/informele hulp?
- Wat ziet men als mogelijkheden?

Middelen/methodieken:

- Er zijn diverse methodieken, bijvoorbeeld toekomstdromen, huiskamerbijeenkomsten, oplooppjes organiseren etc.
- De opbouwwerkers van Welzijnswerk Midden-Drenthe kunnen daarbij advies geven. Studenten van Stenden/Alfa kunnen behulpzaam zijn bij het ontwikkelen en uitvoeren van een dorpsenquête.

Rol betrokken partijen:

- Bewoners: keuze maken voor het project; analyseren.
- Welzijnswerk: ondersteuning bij analyse en vertalen van de uitkomsten.
- Lectoraat Stenden/Alfa– evt. studentenonderzoek.

Resultaat:

- Dorpen hebben een analyse gemaakt.
- Uitkomst is :
 - Waar ligt onze kracht in het dorp?
 - Wat kunnen we zelf organiseren?
 - Wat ligt er aan vragen rond dorpszorg?
 - Wat ligt er aan vragen voor ondersteuning?

Ieder deelnemend dorp vormt een eigen werkgroep Dorpszorg, die de ontwikkelingen coördineert. Deze werkgroep kan geadviseerd worden door beroepskrachten van Welzijnswerk.

Projectontwikkeling binnen de dorpen:

Dorpsgemeenschappen gaan samen met diverse partijen (zorgaanbieders, zorgverzekeraars, woningcorporaties, lectoraat, Welzijnswerk, Stamm, Gemeente etc.) op zoek naar antwoorden en oplossingen op vragen vanuit de analyse.

Hierbij wordt gekeken naar:

- Samenwerkingsmogelijkheden met andere dorpen.
- Wat er elders gebeurt (ook buiten Midden-Drenthe).
- Technische mogelijkheden (Domotica).
- Mogelijkheden voor samenwerking met bedrijven.
- Vernieuwing in organisatie en samenwerking.

Rol betrokken partijen:

- Bewoners vormen een werkgroep en werken met andere partijen aan oplossingen.
- Partijen oriënteren zich ook op successen/mogelijkheden elders.
- Dorpenoverleg volgt de ontwikkelingen en verbindt initiatieven en initiatiefnemers.
- Welzijnswerk adviseert de bewoners(groepen) in het proces.
- Gemeente denkt constructief mee in de door de bewoners aangedragen oplossingen en faciliteert.
- Stenden/Alfa is te benaderen voor onderzoekopdrachten en het mede ontwerpen en uitvoeren van projecten

Resultaat:

- Uitvoerbare projecten op verschillende niveaus, variërend van onderlinge afspraken tot meerjarige activiteiten (bijv. zorgcoöperatie, zorgaccommodatie etc.).
- Kennis hebben van elkaars mogelijkheden, vertrouwen in elkaar en bereidheid tot samenwerken.

4.4 Uitvoering en implementatie:

- Projecten worden uitgevoerd in de dorpen en worden gevolgd door de lokale werkgroep, het Dorpenoverleg en door de Stuurgroep en Projectgroep Dorpszorg.

Resultaat:

- Op maat gesneden dorpszorg in de deelnemende dorpen.
- Samenwerkingsprojecten projecten voor burgers, organisaties en onderwijs.
- Bewoners, Dorpenoverleg, Welzijnswerk, Gemeente, Lectoraat Stenden Hogeschool/Alfacollege en andere partijen hebben vormen van Dorpszorg ontwikkeld voor het vormgeven en doen slagen van 'dorpszorg', nieuwe effectieve vormen en verbinding tussen formele en informele zorg voor mensen met een zorgvraag.

Partijen:

- Bewoners (dorpenoverleg, ouderen onder dak, initiatieven in de dorpen);
- Welzijnswerk;
- Lectoraat;
- Gemeente;
- DOM.

4.5 Afronding, evaluatie en beschrijving

Aan het eind van de projectperiode wordt er een evaluatiebijeenkomst gepland met alle betrokkenen. Bij deze evaluatie wordt gekeken welke succesfactoren en verbeterpunten er zijn geweest binnen het project. Het project wordt beschreven door de projectgroep. Onderdelen van de projectbeschrijving zijn: de methodiek, het proces, de rollen en leerpunten van de verschillende partijen, de kansen en valkuilen, de successen en missers, en de concrete resultaten. De procesbeschrijving is een document dat landelijk gebruikt kan worden door dorpen, onderwijsinstellingen, welzijnsorganisaties, zorgbedrijven, andere organisaties en door Gemeentes.

De resultaten en de projectbeschrijving worden gepresenteerd op een werkconferentie in 2015.

5. Resultaat project Dorpszorg

De beoogde resultaten van het project Dorpszorg zijn:

- Sterke en veerkrachtige dorpsgemeenschappen die zelf en met advisering en ondersteuning op maat door beroepskrachten de zorg dragen voor burgers met een zorgvraag.
- Kennis van bewoners ten aanzien van relevante welzijn, wonen en zorg gerelateerde onderwerpen die van invloed zijn op het zo lang mogelijk leven en wonen in een dorpsgemeenschap.
- Initiatieven en netwerken binnen en tussen dorpen rond ondersteuning van zorgvragen bij burgers.
- Instrumenten die effectief blijken te zijn voor burgers, organisaties, gemeenten en/of onderwijs.
- Samenwerking tussen dorpsgemeenschappen en organisaties rond welzijn, wonen en zorg verlopen optimaal.
- Een 'zichtbare' verbinding tussen formele en informele hulp waardoor de zorg voor burgers met een zorgvraag goed georganiseerd is.
- Een procesbeschrijving van Dorpszorg die landelijk gebruikt kan worden door bewoners- (organisaties), instellingen, onderwijs en Gemeentes.

6. Projectorganisatie

Het project Dorpszorg heeft een stuurgroep en een projectgroep.

De **stuurgroep** bestaat uit:

- Emko Dolfing, wethouder gemeente Midden-Drenthe;
- Annelies Bakelaar, directeur Welzijnswerk Midden-Drenthe;
- Willem Tanis, afgevaardigde dorpenoverleg;
- Dr. Ineke Delies, lector lectoraat 'Duurzame innovatie in de regionale kenniseconomie'.

De **projectgroep** bestaat uit:

- Sipke Wiersema en Reina Mulderij, Dorpenoverleg Midden-Drenthe;
- Plattelandsmedewerker Welzijnswerk Midden-Drenthe (projectleider);
- Beleidsmedewerker gemeente Midden-Drenthe;
- Fenna Bolding, STAMM;
- Medewerker lectoraat 'Duurzame innovatie in de regionale kenniseconomie'.

De projectgroep overlegt 1x per 6 weken. Overleg van de projectgroep vindt plaats bij Welzijnswerk Midden-Drenthe, Nassaukade 4, 9411 KG, Beilen. De projectleider bereidt de vergaderingen voor en is voorzitter. Van de overleggen worden verslagen gemaakt. De projectgroep legt verantwoording af aan de stuurgroep. De projectleider bereidt ook de vergaderingen van de stuurgroep voor en is bij deze vergaderingen aanwezig om de verbinding tussen de stuurgroep en de projectgroep te borgen.

7. Planning

Fase	Verwachte startdatum	Verwachte einddatum
Bewustwording en activering	November 2014	Januari 2015
In de dorpen: analyse en projectontwikkeling	Januari 2015	Juni 2015
Start projecten: uitvoering	Juli 2015	December 2015
Evaluatie en borging	December 2015	

8. Begroting

Projectleider: 40 weken à 4 uren per week = 160 uren à €55,00	€8.800,00
Proceskosten (vergaderkosten, administratiekosten, eindrapportage)	€ 700,00
Organisatiekosten 4 dorpen à €500,00 per dorp	€ 2000,00
Totaal	€11.500,00

NB: De inzet van de overige Welzijnswerk-beroepskrachten valt onder de reguliere werkzaamheden.